

Internal auditing bij lagere overheden in gevaar?

Artikel 213a Gemeentewet schrijft voor dat het College van B&W, mede ter versterking van het in 2002 in Nederland ingevoerde duale systeem, moet beschikken over een interne onafhankelijke onderzoeksfunctie. Deze verplichting, het collegeonderzoek, bestaat sinds 1 januari 2004 en is vergelijkbaar met internal auditing binnen de private sector. Voor provincies en waterschappen geldt vergelijkbare regelgeving.

In een onderzoeksrapport van een extern bureau over de *Staat van het Dualisme* wordt, onder het kopje 'beleids-evaluatie', terloops, een opmerking gemaakt over 'de beperkte waarde van het collegeonderzoek'. Deze uitspraak is zeer opmerkelijk. In de eerste plaats gaat artikel 213a niet over beleidsevaluatie maar over de doelmatigheid en effectiviteit van de bedrijfsvoering. Ten tweede kan de uitspraak niet steunen op de onderzoeksresultaten; in de enquêtevragen komt het collegeonderzoek niet expliciet aan de orde.

Desastreuze gevolgen

De staatssecretaris veegt, onder verwijzing naar bovengenoemd rapport, het collegeonderzoek abrupt van de kaart. Zij heeft, zonder de beroepsorganisatie van internal auditors (IIA) daarover te raadplegen, op 11 december 2008 een brief naar de Tweede Kamer gestuurd. In die brief maakt zij het voornemen bekend een streep te willen zetten door het verplichte karakter van het collegeonderzoek.

De staatssecretaris geeft als reden voor haar besluit dat dit 'middel geen wezenlijke bijdrage levert aan de controle van de raad op het college'. Een wonderlijke argumentatie die voorbij gaat aan het wezen van interne reflectie en aan de eigen verantwoordelijkheid – en dus ook eigen informatiebehoefte – van het college voor de inrichting van de organisatie. De uitspraak lijkt elke grondslag te

missen; een evaluatie van het collegeonderzoek heeft nog niet plaatsgevonden; daarvoor is het ook (incubatielijd) te kort dag. Met andere woorden; gezien de scope van de onderzoeksvragen en het wezen van internal auditing hoort de opmerking in het rapport niet thuis. Ergo; de verantwoordingsmogelijkheid die het collegeonderzoek in beginsel biedt zou het duale systeem juist moeten versterken.

Deugdelijk betuur

Als de Tweede Kamer het voornemen van de minister accepteert, dreigt de interne beheersing van de bedrijfsvoering van lokale overheden ernstig te worden verzwakt. De regelmatige toetsing van de kwaliteit hiervan is dan niet meer verplicht en zal – waar deze door geldgebrek of politieke onwil vaak toch al onder druk staat – verdwijnen. Opleidingsinstituten constateren dat bepaalde gemeenten het onderwerp internal auditing nu al uit het opleidingsprogramma verwijderden...

Het foute signaal

Het voornemen van de staatssecretaris staat ook haaks op wat er in de maatschappij en het bedrijfsleven op het gebied van onafhankelijk onderzoek plaats vindt. Daar waar het bedrijfsleven steeds meer haar best doet om regelgeving te ontwikkelen over de wijze waarop een toetsend mechanisme de betrouwbaarheid en kwaliteit van de

interne beheersing zou moeten versterken, zo geeft de overheid een tegengesteld signaal af met het uit de wet te willen schrappen van de verplichte zelfonderzoeken. De overheid een voorbeeldfunctie?

Horizontaal toezicht

Het plan om de wet aan te passen druipt daarnaast ook regelrecht in tegen het eigen beleid van Binnenlandse Zaken. In het kader van de zo bepleite deregulering wordt door de overheid namelijk terecht de visie uitgedragen dat de verantwoordelijkheid voor de realisatie en toetsing van doelstellingen zo dicht mogelijk moet worden neergelegd bij de managers of burgers die met de uitvoering van dat beleid ook zijn belast. Het instrument collegeonderzoek is bedoeld om dat horizontaal toezicht binnen lokale overheden te operationaliseren.

Protest

Het lag voor de hand te veronderstellen dat de maatregel weerstand zou oproepen. Controllers, internal auditors, gemeentesecretarissen en ambtenaren komen tegen de staatssecretaris in het geweer. De argumenten om artikel 213a te handhaven betreffen vooral bestuurskundige thema's als 'kwaliteit van toezicht', 'transparantie en verbetering van de bedrijfsvoering', 'onafhankelijk en objectief onderzoek' en 'verantwoordingsinstrument van het college'. Het lijkt vechten tegen de bierkaai. Kennelijk wil de staatssecretaris haar faux pas niet erkennen.

Waarom is de regelgeving voor het toepassen van horizontaal toezicht, een uitgangspunt dat bijvoorbeeld de fiscus van bedrijven vraagt, voor de lokale overheid zelf niet van toepassing? –C